

**Міністерство освіти та науки України
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка**

**“ЗАТВЕРДЖУЮ”
наказ ректора КДПУ
від «01 08» 2017 року
№ 92/1-ун**

**ПРОГРАМА
вступного інструктажу з питань
охорони праці з студентами
(Інструкція № 145)**

**1. Загальні відомості про університет, його структуру
(кабінети, лабораторії, майстерні, спортзали тощо)**

У центрі Кіровограда на вулиці імені Т.Г.Шевченка в оточенні струнких тополів та беріз стоїть привітний двоповерховий будинок. Це – навчальний корпус № 1, поряд з ним семиповерховий будинок, збудований у 1978 році, та п'ятиповерховий будинок, збудований у 1994 році.

У 1956 році на вулиці Яна Томпа відкривається факультет фізичного виховання, а в 1967 році – музично-педагогічний факультет на вулиці Леніна, 5.

Перелік факультетів, розташованих

- Навчальний двоповерховий корпус № 1 – педагогічний факультет, історичний факультет, вул. Шевченка, 1 адміністрація;
- Навчальний корпус № 2, двоповерховий, факультет фізичного виховання, вул. В.Пермська, 3, спортивні зали;
- Навчальний корпус № 3, двоповерховий, мистецький факультет, вул. Леніна, 5;
- Навчально-лабораторний корпус № 4, семиповерховий корпус, фізико-математичний факультет, факультет іноземних мов, вул. Шевченка, 1, спортивний зал;
- Навчальний корпус № 5, п'ятиповерховий, філологічний факультет, вул. Шевченка, 1;
- Навчальний корпус № 6, двоповерховий, природничо-географічний факультет, вул. Нейгауза, 14/42;
- Медпункт, навчальні корпуси, 2, 4;
- Гуртожиток № 1, пр. Студентський, 19;
- Гуртожиток № 3, вул. Полтавська, 5;
- Гуртожиток № 4, вул. Полтавська, 37.

В університеті: усі фізичні лабораторії розташовані у навчальному корпусі № 4 на III, IV і V поверхах.

Комп’ютерні класи у навчальному корпусі № 4 на II та на VI поверхах; у навчальному корпусі № 5 на I та III поверхах; у навчальному корпусі № 1 на I та III поверхах; у навчальному корпусі № 6 на II поверхі на II поверхі.

Майстерні: столярна, швейна, механічні – розташовані на території навчального корпусу № 1 у двоповерховому будинку, напівпідвальному приміщенні; хімічні лабораторії: у навчальному корпусі № 4 на першому поверсі, навчальному корпусі № 6 на II поверсі, у навчальному корпусі № 2.

Приступаючи до обслуговування устаткування, обладнання, необхідно вивчити інструкцію про його експлуатацію. Перед пуском слід переконатися в його справності і що пуск його нікому не загрожує небезпекою.

Якщо під час огляду виявлені будь-які несправності в обладнанні або його запобіжних пристроях, слід повідомити про це керівника і до усунення їх до роботи не приступати.

Необхідно дотримуватись санітарних норм та правил, інструкцій з техніки безпеки при виконанні робіт у лабораторіях, майстернях, а також при використанні персональних комп’ютерів – дотримання режиму роботи СPiH 556009–98.

Під час роботи в майстернях, комп’ютерних класах, забороняється:

- а) залишати працююче устаткування без догляду, необхідно зупинити його і повідомити про це керівника робіт;
- б) дотеркатися до рухомих частин обладнання і спиратися на нього;
- в) користуватися рукавицями під час робіт, де є небезпека захоплення їх обертовими частинами;
- г) користуватися несправними засобами індивідуального захисту.

Не дозволяється допускати на своє робоче місце осіб, які не мають відношення до виконуваної роботи, довіряти працююче устаткування, обладнання іншому працівнику.

3. Види та джерела небезпеки в навчальних приміщеннях, на спортивних майданчиках тощо.

Будь-яке середовище – виробниче, учебове і навіть побутове містить в собі потенційну небезпеку дій шкідливих факторів на організм людини.

Небезпечними називають фактори, дія яких на працюючих в певних умовах приводить до травми або іншого різкого погіршення здоров'я.

Шкідливими є виробничі фактори, дія яких на працюючих в певних в певних умовах приводить до захворювання або зниження працездатності. В залежності від рівня і тривалості дії шкідливі фактори можуть стати небезпечними.

Згідно стандарту всі небезпечні і шкідливі фактори поділяються на чотири групи: ***фізичні, хімічні, біологічні і психофізіологічні.***

До ***фізично*** небезпечних і шкідливих факторів відносяться: машини і механізми, що рухаються; рухомі частини виробничого обладнання, вироби, що рухаються (у майстернях), підвищена або понижена вологість і температура повітря у приміщеннях, понижений або підвищений барометричний тиск, вібрація, шум, іонізація повітря, електромагнітне випромінювання, підвищена напруженість електричного, магнітного полів в комп'ютерних класах, знижена освітленість у приміщеннях та інше.

Група ***хімічно*** небезпечних і шкідливих факторів включає в себе групи, що об'єднують фактори за характером дії на організм людини – токсичні, подразливі, сенсиблізуючі, канцерогенні, мутагенні, такі, що впливають на дітородну функцію, які різними способами потрапляють в організм людини.

До ***біологічних*** факторів відносяться патогенні мікроорганізми (бактерії, віруси, спірохети, грибки і т.п.) і продукти їх життедіяльності, а також макроорганізми (рослини і тварини).

До ***психофізіологічних*** факторів відносять статичні й динамічні та нервово-психічні перевантаження, що виникають внаслідок перевантаження аналізаторів, монотонності праці тощо.

Найчастіше неприємні (дискомфортні) відчуття виникають у людини від дії фізичних факторів, якщо вони виходять за межі звичних норм. Забруднення навколошнього середовища також негативно впливає на здоров'я людини. Є три види забруднення: забруднення повітря, водних ресурсів і ґрунту.

При трудовому навчанні найбільшу небезпеку для сприймання студентами токсичних речовин представляють роботи по електропаянню, фарбуванню, розпиленню, кулінарні роботи, робота на наждачних кругах та інші.

На практичних заняттях в кабінеті хімії використовуються органічні розчинники, які мають значну токсичність і утворюють з повітрям вибухонебезпечні суміші: ацетон, бензин, бензол, етиловий спирт, бутиловий і метиловий спирт. Під час роботи слід бути особливо обережним, роботу виконувати обов'язково у витяжній шафі.

Практичні роботи з біології на навчально-дослідних ділянках, пов'язані з комплексом несприятливих умов – підвищеною вологістю і температурою, впливом хімічних речовин (добрев, стимуляторів росту тощо).

У кабінетах фізики, щоб уникнути ураження електричним струмом, необхідно дотримуватися Правил безпеки під час проведення практичних занять в кабінетах фізики.

При заняттях на спортивних майданчиках, у гімнастичному та ігровому залах студенти можуть бути травмовані: недотримання правил техніки безпеки або необережність, випадкове

падіння. Внаслідок чого виникають удари, розтяги, переломи, вивихи, поранення, у зимовий період під час лижної підготовки – обмороження.

4. Розслідування та облік нещасних випадків із студентами, які сталися під час навчально-виховного процесу

Акт Н-2 складається на нещасні випадки із студентами, які сталися у навчально-виховних процесах.

Якщо стався нещасний випадок груповий або із смертельним наслідком проводиться спеціальне розслідування.

Про кожний нещасний випадок негайно треба повідомити керівника робіт, завідувача кафедри, деканат, ректорат.

Розслідуванню підлягають нещасні випадки: травми, гострі отруєння, які виникли внаслідок шкідливих і небезпечних факторів.

Нещасний випадок, який стався під час навчально-виховного процесу, викликає в студента втрату працездатності не менше одного дня відповідно до медичного висновку, оформляється актом форми Н-2.

Адміністрація зобов'язана видати потерпілому (його батькам, або особі, яка представляє інтереси потерпілого) копію акта форми Н-2 не пізніше трьох днів після закінчення розслідування по ньому.

5. Види інструктажів з охорони праці

З метою профілактики травматизму з студентами проводяться інструктажі з питань охорони праці.

Згідно НПАОП 0.00-4.15-98 (державний нормативний акт охорони праці) “Типове положення про порядок проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці” на початку занять кожного року при зарахуванні в університет студент проходить вступний інструктаж з питань охорони праці.

Перед початком роботи у кабінетах, лабораторіях, майстернях, на спортивних майданчиках кожний студент проходить перший, повторний інструктажі з питань охорони праці під особистий підпис у спеціальному журналі.

Позаплановий інструктаж проводиться при виявленні порушень вимог безпеки студентами.

Цільовий інструктаж проводять з групою студентів при проведенні масових заходів.

6. Безпека під час навчальних екскурсій та поїздок

Перед кожною екскурсією викладач зобов'язаний ознайомити студентів з вимогами техніки безпеки та правилами користування транспортними засобами, дорожнього руху і поведінки на вулиці відповідно до специфіки запланованої екскурсії.

Необхідно звернути увагу на такі основні питання.

а) Екскурсії на виробництво:

- екскурсії проводяться тільки працівниками даного виробництва;
- учасникам не дозволяється залишати групу і самостійно оглядати підприємство;
- забороняється підходити до діючого устаткування, самостійно включати станки і механізми, підбирати відходи виробництва;
- при огляді будівництва забороняється виходити на територію, закриту для відвідувачів.

б) Проїзд транспортом:

- посадка і вихід з автобусу проводиться з дозволу керівника практики і у встановленому ним порядку;
- під час руху дозволяється відкривати вікна лише з правої сторони;
- не можна кричати в салоні, смітити на підлогу, бруднити чи псувати обладнання, на ходу викидати з вікон банки, пляшки, недоїдки та інш.

в) Проїзд поїздом:

- група організовано виходить на перон після оголошення по вокзалу посадки на поїзд;
- посадка у вагон проводиться після повної зупинки поїзда в порядку черги, встановленої керівником практики;

- під час руху забороняється висовуватися з вікон, ходити з вагону у вагон, перебувати у тамбурах та на перехідних майданчиках;
- виходити з вагону під час зупинок можна лише з дозволу керівника практики.

7. Радіаційна небезпека

Факторами небезпеки є: забруднення навколошнього середовища, небезпека для всього живого, що знаходиться на забрудненій місцевості (загибель людей, тварин, знищення посівів та ін.), внаслідок можливого атомного вибуху, виникнення сильних руйнувань на значній території.

Дії у разі загрози виникнення радіаційної небезпеки

- при оголошенні небезпечного стану не панікуйте, слухайте повідомлення штабу цивільної оборони;
- попередьте сусідів, надайте допомогу інвалідам, дітям та людям похилого віку;
- дізнайтесь про час та місце збору мешканців для евакуації;
- для зменшення надходження радіоактивних речовин у житлове приміщення (квартиру чи будинок) герметизуйте його: щільно зачиніть вікна й двері, заклейте в них щілини;
- підготуйтесь до можливої евакуації: покладіть у герметичні пакети та складіть у валізу документи, цінності та гроши, предмети першої необхідності, ліки, мінімум близні та одягу, запас консервованих продуктів на 2–3 доби, питну воду, мило;
- перед виходом з приміщення від'єднайте всі споживачі електричного струму від електромережі, вимкніть газ та воду;
- проведіть йодну профілактику. Йодистий калій необхідно вживати після їжі разом із чаєм, соком або водою 1 раз на день протягом 7 діб: дітям до двох років – по 0,04 г, дітям від двох років та дорослим – по 0,125 г.
- окрім цього, на шкіру рук необхідно наносити настоянку йоду у вигляді сітки 1 раз на день протягом 7 діб.

Запам'ятайте, що в умовах радіаційного забруднення місцевості треба використовувати для харчування лише продукти, які зберігалися у зачинених приміщеннях і були герметично закриті.

У приміщенні щодня робіт вологе прибирання з використанням мийних засобів, у разі необхідності перебування на відкритій, забрудненій радіоактивними речовинами місцевості обов'язково використовуйте засоби захисту: для органів дихання протигаз, респіратор, ватно-марлеву чи протипилову пов'язку для захисту шкіри – спеціальний захисний одяг, гумове взуття і рукавиці.

8. Безпека дорожнього руху

Є запобігання дорожньо-транспортним подіям і забезпечення транспортної дисципліни на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності та господарювання

З метою попередження дорожньо-транспортних пригод згідно Закону України “Про дорожній рух” ст. 17 пішохід зобов’язаний:

- рухатися по тротуарах, пішохідних або велосипедних доріжках, а в разі їх відсутності – на перехрестях по лінії тротуарів і узбіч;
- керуватися сигналами регулювальника та світлофора;
- не затримуватися і не зупинятися без необхідності на проїздній частині дорозі, вулиці і залізничному переїзді;
- не переходи проїзну частину автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів безпосередньо перед транспортними засобами, що наближаються, поза пішохідними переходами при наявності роздільної смуги, а також у місцях, де встановлені пішохідні чи дорожні огороження;
- утримуватися від переходу проїзної частини при наближенні транспортного засобу з включеними проблисковим маячком та спеціальним звуковим сигналом;
- не виходити на проїзну частину із-за нерухомого транспортного засобу та іншої перешкоди, що обмежує видимість, не переконавшись у відсутності транспортних засобів, що наближаються.

Вивчити ст. 18 “Основні обов’язки та права пасажирів”, ст. 19 “Основні права і обов’язки велосипедистів...”.

9. Побутовий травматизм, попередження та дії у разі нещасних випадків у побуті

та ін. Учень перестає боятися небезпечних факторів, в той же час не знає про масові нещасні випадки, які пов'язані з газом, електрикою та іншими обставинами.

Батькам та викладачам (кураторам груп) необхідно сповіщати про стійкі фактори, які приводять до нещасних випадків. Це – особливості темпераменту, слабкість нервової системи, емоційна неврівноваженість. До цих же факторів відноситься недисциплінованість, неакуратність, неуважність, відсутність зацікавленості до роботи і т.п. Недоліки зору, слуху, які є причиною травмування, також можливо виявити раніше батьками.

Важливий напрямок роботи університету з профілактики травматизму – виховання безпечної поведінки студента, учня при будь-яких обставинах, як у педагогічному процесі, так і в побуті, що досягається за допомогою бесіди, розповіді і обговорення нещасних випадків з учнями, студентами та випадків на виробництві.

Попередження про можливу небезпеку під час спортивних змагань, екскурсій, походів, про дії у разі виникнення надзвичайних ситуацій: землетрусу, повені, при отриманні штормового попередження, радіаційної небезпеки, сильного вітру, шквалу, смерчу та ін.

Велика кількість учнів, студентів одержують травми в дорожньо-транспортних пригодах, при пожежах, під час купання, перевозу їх на транспорті, не пристосованому для цих цілей.

10. Отруєння

Випадки отруєння трапляються переважно внаслідок споживання недоброкісних продуктів харчування (ковбаса, сир, м'ясо, рибні консерви, салати), неправильного приготування їжі, її зберігання, використання непридатного для харчових цілей посуду, неякісної води, вживання в їжу неістівних грибів, ягід та дикоростучих рослин.

Щоб запобігти отруєнням необхідно:

- особисто перевірити придатність для вживання води і продуктів;
 - застерігати вживання сирої води під час переходів та на привалах;
 - придбані овочі та фрукти перед споживанням мити в гарячий воді або варити;
 - не використовувати в їжу овочі та фрукти, які мають некондіційний вигляд;
 - не мити кухонний посуд в річках, ставках, канавах; в числі господарського спорядження слід мати запас хлорного вапна, харчової та кальцинованої соди;
 - всі продукти повинні зберігатися в гігієнічній упаковці (кульки, мішечки);
 - забороняється споживати випадково знайдені чи підібрані на ходу овочі і фрукти; рекомендується не поспішати з вживанням їжі у випадкових знайомих та перехожих;
 - при виявлені будь-яких боєзапасів категорично не дозволяється порушувати їх з місця.
- Небезпечну ділянку слід негайно обгородити мотузкою, жердинами, іншими застережними знаками і повідомити про виявлені знахідки найближчу сільську владу чи місцевий військомат.

11. Загальні вимоги з електробезпеки

Електричний струм силою 0,1А смертельно небезпечний для людини. Для попередження електротравм усе електрообладнання повинне бути заземленим (зануленим).

До початку роботи на електрифікованому устаткуванні, необхідно перевіряти його справність, ізоляцію проводів і надійність заземлення.

Доторкатися до оголених струмоведучих і незахищених частин не дозволяється.

13. Реанімація

При відсутності в потерпілого дихання і пульсу, необхідно робити штучне дихання і непрямий (зовнішній) масаж серця. Під час долікарської допомоги необхідно стежити за зіницями очей.

Широкі зіниці свідчать про різке погіршення кровообігу мозку. При такому стані оживлення треба починати негайно.

Якщо у потерпілого відсутнє дихання, і пульс, оживлення його необхідно робити у такому порядку:

- а) покласти потерпілого на спину, поклавши йому під лікті валик із згорненого одягу;
- б) стати з лівого боку від потерпілого, покласти свою ліву руку йому під потилицю і відкинути йому голову назад;
- в) відкрити потерпілому рот, звільнити його від слизу за допомогою марлі або носової хусточки і зробивши два–три глибоких вдихи, вдувати через марлю або хустку повітря із свого рота в рот потерпілого;

г) звільнити рот і ніс потерпілого після закінчення вдування, щоб не заважати вільному видиху, після видиху людина, що надає допомогу, знову повинна зробити два–три глибоких вдихи в рот потерпілому.

Частота дихання не повинна перевищувати 12–16 раз на хвилину.

При появі перших слабких вдихів слід починати робити штучний вдих у момент самостійного вдиху.

При відновленні у потерпілого самостійного дихання деякий час слід продовжувати штучне дихання до повного приведення потерпілого до свідомості або до прибуття лікаря.

Якщо у потерпілого відсутній пульс, необхідно для підтримання життєвої діяльності організму (для відновлення кровообігу) одночасно з штучним диханням (вдуванням повітря) робити зовнішній масаж серця.

Зовнішній (непрямий) масаж серця слід робити ритмічно стискаючи серце через передню стінку грудної клітки при надавлюванні на відносно рухому нижню частину грудної клітки з частотою 60–70 раз на хвилину. Це забезпечує достатній кровообіг в організмі, якщо серце не працює. Оживлення не припиняйте, якщо навіть потерпілій не подає ознаки життя. Тільки лікар може вирішити питання про доцільність чи безкорисність проведення потерпілого до притомності.

У випадку, якщо необхідно надати першу допомогу, треба її надавати негайно, за можливістю тут же, на місці пригоди.

Під час надання потерпілому допомоги не дозволяється охолодження його тіла, залишати потерпілого на сирій землі, на кам'яній, бетонній або металевій підлозі. Під потерпілого необхідно підстелити що-небудь тепле і, якщо можливо, зігріти його.

Інженер з охорони праці

Л.О.Василенко